

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samhällskunskap

En tegelsten i muren

En studie rörande implementeringen av lämplighetsprov till lärarutbildningen

Examensarbete i Samhällskunskap

Termin, HT 14

Martin Hansson

Handledare: Johan Rosquist

Uppsatsens längd i antal ord (8418)

Titel: En tegelsten i muren

Författare: Martin Hansson

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT 14

Handledare: Johan Rosquist

ABSTRACT

Bakgrund: Lämplighetsprov för blivande lärarstudenter har politiskt stöd men det finns inget vetenskapligt underlag som presenterats på senare år som kan ge samma stöd. Inte heller finns det stöd hos den aktör som ansvarar för dem som i slutändan kommer att genomföra en eventuell implementering: lärarutbildarna och Sveriges universitetslärarförbund. Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Friskolornas riksförbund är för ett lämplighetsprov. På grund av bristen på vetenskapligt underlag i frågan anser de aktiva skolpolitikerna att detta är en bra idé och har beslutat att genomföra en försöksverksamhet. Slutsatser och erfarenheter från detta försök kommer att presenteras senast år 2018.

Syfte: Mitt syfte är att ta reda på hur lärarutbildarna uppfattar implementeringen av lämplighetsprov som en del av antagningsförfarandet. Detta ser jag som viktigt utifrån att tidigare forskning utelämnar lärarutbildarna, vilka spelar en avgörande roll eftersom det är de som kommer att genomföra en eventuell implementering av den förändrade antagningsprocessen. Jag ska med hjälp av kvalitativa intervjuer med ett antal lärarutbildare ta reda på hur de ser på lämplighetsprov och vad de anser om hur implementeringen kan påverka yrkets status och förutsättningar att möta framtidens utbildningsbehov.

Metod: Jag kommer att genomföra kvalitativa intervjuer och analysera materialet utifrån habitus och implementeringsteori för att kunna tolka materialet och se vilka mönster och slutsatser som det inbjuder till. Därefter kommer jag göra en kort sammanställning samt en analys av resultatet.

Resultat: Min undersökning ger i stora drag stöd åt den linje som Sveriges Universitetslärarförbund fört fram och driver kring lämplighetsprov i lärarutbildningen. Resultatet av intervjuerna från lärarutbildarna stödjer Sveriges Universitetslärarförbunds svar, dock saknar materialet signifikant validitet på grund av det relativt låga antalet intervjuer. Intervjupersonerna ger ett intressant perspektiv på frågeställningarna och presenterar samtidigt ett antal värdefulla idéer om hur lämplighetsprov och dess införande hade varit annorlunda om de själva fick vara med och utforma det.

Sökord: Lämplighetsprov, Lärarutbildare, Status, Söktryck, Implementeringsforskning

Innehållsförteckning

<u>Inledning.....</u>	<u>4</u>
<u>Hur ser olika skolaktörer på lämplighetsprovets införande?.....</u>	<u>4</u>
<u>Politisk historik.....</u>	<u>4</u>
<u>Vad är lämplighetsprov?.....</u>	<u>5</u>
<u>Tidigare forskning och problemformulering.....</u>	<u>5</u>
<u>Syfte.....</u>	<u>8</u>
<u>Problemformulering.....</u>	<u>8</u>
<u>Forskningsfrågor.....</u>	<u>8</u>
<u>Avgränsning.....</u>	<u>8</u>
<u>Teori.....</u>	<u>9</u>
<u>Street-level bureaucrats.....</u>	<u>9</u>
<u>Implementeringsmodeller?.....</u>	<u>10</u>
<u>Metod.....</u>	<u>12</u>
<u>Urval och empiri.....</u>	<u>13</u>
<u>Generaliserbarhet.....</u>	<u>13</u>
<u>Validitet.....</u>	<u>14</u>
<u>Intervjuer.....</u>	<u>14</u>
<u>Analys.....</u>	<u>20</u>
<u>Tankar om analysen.....</u>	<u>20</u>
<u>Analysen.....</u>	<u>21</u>
<u>Resultat.....</u>	<u>23</u>
<u>Slutsats.....</u>	<u>23</u>
<u>Diskussion.....</u>	<u>24</u>
<u>Betydelse för lärarprofessionens utveckling.....</u>	<u>25</u>
<u>Litteraturlista.....</u>	<u>26</u>
<u>Intervju med lärarutbildarna.....</u>	<u>27</u>
<u>Bilaga: 1.....</u>	<u>28</u>

Inledning

Hur ser olika skolaktörer på lämplighetsprovets införande?

Läraryrket, Lärarnas Riksförbund och Friskolornas riksförbund är för ett lämplighetsprov i lärarutbildningen. Dessa aktörer står bakom förslaget som nu ska testas med avseende på hur ett sådant prov skulle kunna utformas för en antagning av blivande lärarstudenter. Det som tas upp är lämplighet i att kommunicera, motivation samt självreflektion utöver de nuvarande kraven på gymnasiebetyg. Detta sätt att gallra bland sökande finns t.ex. i Finland. Dock ska detta föregås av en försöksverksamhet innan beslut tas. Detta står de tre nämnda skolaktörerna bakom.¹ Helt i motsats till dessa tre aktörer står en fjärde aktör, Sveriges universitetslärarförbund (SULF). SULF avstyrker förslaget om införande av lämplighetsprov då de menar att detta kan sända en skev signal till blivande lärare. De menar att ett lämplighetsprov skulle signalera att man behöver en viss speciell disposition för att bli lärare, en kvalitet/personlighet/egenskap som man inte kan erhålla under utbildningen. SULF anser att utbildningen i sig bör vara så bra att efter utbildningen ska man uppnå vad som krävs, att man ska kunna utvecklas med utbildningen och få de nödvändiga färdigheterna som krävs för att lyckas som lärare. Detta är inget som studenten måste ha med sig innan utan det ska denne få med sig under lärarutbildningen.²

Politisk historik

Efter många år av sjunkande skolresultat och lägre lärartäthet efter kommunaliseringen som genomfördes på 1990-talet³ har skolan blivit en hetare politisk fråga. Dåvarande regering – ledd av Socialdemokraterna – ville undersöka möjligheterna att införa lämplighetsprov till lärarutbildningen.⁴ Detta var något som senare lades på is på grund av regeringsskiftet 2006 som inleddes med att samtliga utredningar bordlades. Frågan är nu åter på agendan. Enligt riksdagsbeslutet U2014/2222 ska det samordnas en försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryrket. Denna försöksverksamhet kommer beröra utbildningen vid tre lärosäten i Sverige. År 2018 ska resultatet av försöket redovisas.⁵ Resultaten som ska redovisas berör hur implementeringen av ett lämplighetsprov ska genomföras och vad det kan komma att innebära.

¹ Utbildningsdepartementet. (2013). *Tio förändringar som ska rädda den svenska skolan*.

² Anna Götlind, Sveriges universitetslärarförbund.(2009).

³ Peter Fredriksson, Björn Öckert (2008)

⁴ Rådslag (2008) s. 6

⁵ U2014/2222. (2014)

Vad är lämplighetsprov?

Betygen kommer fortfarande vara en del i en antagningsprocess till lärarutbildningen, men utbildningsdepartementet vill finna en metod som möjliggör en mer effektiv sällning bland blivande studenter, för att finna de bästa lärarna.

Vad lämplighetsprovet kommer att innehålla är just nu osäkert men är under utredning.

Lärarutbildningarna på Karlstad universitet, Högskolan i Jönköping och Linnéuniversitetet har fått i uppdrag att konstruera och testa ett lämplighetsprov. Resultat ska presenteras 2018.

Linnéuniversitetet har för avsikt att genomföra ett lämplighetsprov som innehåller

- 1) Studentens kommunikativa och interaktiva förmågor.
- 2) Studentens motivation till yrket och intresse för elever och sitt kommande ämne.
- 3) Studentens förmåga till att kunna tänka självreflekterande.

Dessa tre delar är grundstommen i Linnéuniversitetet försöksverksamhet i att utforma ett kommande lämplighetsprov.⁶ Detta är även målbilden enligt den promemoria som utbildningsdepartement har framlagt tillsammans med Sigbritt Franke.⁷

Tidigare forskning och problemformulering

Dylan Wiliam menar att lärarkvaliteten överlag måste förbättras i skolan. För att öka lärarkvaliteten finns det två alternativ:

- 1) Att byta ut de befintliga lärarna i tjänst och då byta ut dem mot bättre lärare.
- 2) Att förbättra kvaliteten på de lärare som redan befinner sig i tjänst.

Förbättringen av de redan yrkesverksamma lärarna har dock historiskt ej gett det önskade utfallet. Därför ses alternativ 1 som ett mer tilltalande mål i samhällsdebatten. Detta skulle innebära en hård utgallring av lärare som inte håller måttet samt högre trösklar för tillträde till utbildningen. Wiliam ser dock en problematik i att gallra bort yrkesverksamma lärare. Han ställer frågan kring vilka kriterier som ska gälla och kritiserar alternativet eftersom det skulle bli både godtyckligt och tidskrävande. Han identifierar ytterligare en svårighet med att öka kvaliteten på lärare; det räcker inte med att öka kvaliteten på lärarstudierande. Hur ska det gå till? Enligt Wiliam finns det i dagsläget för lite kunskap om vilka egenskaper och kunskaper som garanterar en god lärare. En höjning av yrkets status räcker inte, för det finns ingen garanterad korrelation mellan höga resultat

⁶ Linnéuniversitetet. (2014).

⁷ Franke, S. (2012).

hos läraren under dennes egna studier och elevernas faktiska resultat.⁸

Om intagningströskeln baseras enbart på betyg så riskerar skolsystemet att gå miste om många potentiellt duktiga lärare. Länder som Finland har råd att gallra bort dessa, då de har ett högt söktryck till utbildningen – lärarnas status är hög och lönen ligger högt genomsnittligt i Europa. Men andra länder har inte samma förmån. Det behövs alltså bättre metoder för att avgöra vilka egenskaper som krävs av en student för att denne ska bli en bra lärare.⁹ Wiliam ställer sig kritisk mot införandet av lämplighetsprov då dessa inte skulle ge önskvärda effekter eftersom kunskapen om och hur man mäter dessa egenskaper är för liten i dagsläget. Sammanfattningsvis drar Wiliam slutsatsen att det finns olika vägar att gå.

Sett till en mer kvantitativ syn på betyg och dess påverkan så menar Byrnes et al. att akademiska kriterier inte har ett tillräckligt samband för att kunna avgöra om en individ blir en bra lärare¹⁰. Det är de kommunikativa förmågorna, att kunna relatera socialt till elever samt att ha en stark ledarroll som avgör om en individ kan bli en bra lärare eller ej.¹¹ Detta är förmågor som ej tas i beaktande i dagens ansökningskrav till lärarutbildningen. Tidigare verksamheter kring lämplighetsprov har dock fått läggas ner på grund av att det var för kostsamt och tog för mycket administrativ tid för universitetslärarna.¹² Det finns dock positiva delar med att fortsätta göra bedömningar av lärarutbildningssökande i grupp och kunna ta ut de mest lämpliga studenterna till lärarutbildningen. Detta uppnås genom att förenkla lämplighetsprovet och fokusera på att möta den blivande studenten, för att på så sätt synliggöra sådant som ej omfattas av akademiska meriter. Byrnes forskning stödjer lämplighetsprov och dess möjliggörande av att hitta lämpliga studenter till lärarutbildningen utifrån andra kriterier än de akademiska. Byrnes menar att det ej finns någon relation mellan höga akademiska betyg och möjligheterna att vara en bra lärare.¹³

Akademiska betyg saknar således en avgörande betydelse för om du kommer att lyckas. Viktigare är om du har med dig kommunikativa och sociala förmågor, samt ledarskapsförmåga när du börjar jobba som lärare. Byrnes är positiv till ett alternativt sätt att anta lärarstudenter och lyfter fram lämplighetsprov som något positivt. Något annat som kan komma att beröra diskussionen om lämplighetsprov är Hall och Löfgrens klassiska policyanalys som studerar hur informations- och kommunikationsteknik har påverkat styrningen av skolan.¹⁴ Skolan har sedan folkskolans grundande 1842 varit under ständig och kontinuerlig förändring. Det har ofta ställts stora

⁸Wiliam, D, (2013) s. 37–39

⁹Wiliam, D, (2013) s. 37–39

¹⁰Deborah A. Byrnes, Gary Kiger , Zipora Shechtman. (2003) s. 163

¹¹Deborah A. Byrnes, Gary Kiger , Zipora Shechtman. (2003) s. 164

¹²Deborah A. Byrnes, Gary Kiger , Zipora Shechtman. (2003) s. 165

¹³Deborah A. Byrnes, Gary Kiger , Zipora Shechtman. (2003) s. 166-170

¹⁴ Patrik Hall & Karl Löfgren (2006)

förhoppningar på styrningens möjligheter att förbättra organisationen. Omorganisation eller skapandet av nya organisationer är ett recept för hur den bristfälliga samtiden ska förändras till en överlägsen framtid.

Sverige är ett land som ägnar sig mycket åt organisationsutveckling i proportion till omvärlden.¹⁵ Organisationen, däribland skolorna, är ständigt under förändring. Den politiska styrningens tanke är att befolkningen ska bete sig på ett specifikt sätt. Detta betyder i tanken att befolkningen förhåller sig till de ramar och regelverk som den politiska styrningen har satt upp, som i längden styr dem i det dagliga rummet. Det är ett mänskligt fenomen att vilja försöka påverka andras beteendemönster¹⁶. Det sker dagligen utspel i olika medier om hur människor vill att skolan ska vara som institution, och hur den ska förbättras. Det är ett specifikt styrningsproblem som har sysselsatt människan så länge den har befunnit sig i ett organiserat samhälle.¹⁷ Den politiska styrningen av skolan som institution har haft flertalet olika aktörer som har velat påverka den. Detta har givit olika syn på en mängd metoder för styrning som kan åstadkomma olika önskvärda effekter.¹⁸ Det talas lite om huruvida de förändringar som blev gjorda i skolan 2011 kommer att slå tillbaka på den då sittande regeringen i samband med riksdagsvalet 2014. Hall och Löfgren menar att vi kan se politiker som ser sin påverkan som något bestående och plöjer vidare, trots att många aktörer inte är klara med de politiska beslutens implementering. Den politiska styrningen omfattar beslut där yrkesverksamma aktörer, lärare, sällan rådfrågas. Det leder till att lärarna hindras från att vara de gräsrotstjänstemän de i verkligheten är. Att i nutid följa styrningskedjan och implementeringen av politikens beslut, i detta fall lämplighetsprov i lärarutbildningen, kommer att bli intressant.¹⁹ Att följa policyförändringarna i denna process är högtintressant då händelseförlopp, strukturer och handlingar från aktörer i detta fall kommer att påverka utgången för struktureringen av lärarutbildningen.²⁰ Tidigare satsningar har bemötts med en motståndskraft och då förändringsviljan bland lärarna blivit låg har utvecklingen varit seg, då politikerna bara har tagit del av skolans vardag på ett förenklat sätt.²¹ En politisk styrning utan lärarkårens samtycke blir således långdragen av just den anledningen, och införandet av en ny policy begravs i skolans vardag. Förändringen kan utebli i det stora hela bara för att beslutet inte är konsoliderat hos dem som ska genomföra utövandet av den nya policyförändringen, lärarutbildarna.

Att skolan är under ständig förändring kan bland annat förklaras av att Sverige tillhör ett av de

¹⁵Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 9

¹⁶Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 10

¹⁷Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 11

¹⁸Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 17

¹⁹Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 18

²⁰Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 26

²¹Patrik Hall & Karl Löfgren (2006) s. 190

länderna i världen som tillämpar omstruktureringar av organisationen som lösning på problem inom institutioner. Den politiska makten vill ändra på hur lärarna utbildar ner på detaljnivå, något som lärarna många gånger ej är nöjda med eftersom de ej varit med att fatta besluten. Motståndskraften mot beslut som lärarna inte får vara delaktiga i kan få konsekvenser på den styrande maktens planer kring en framtida implementering. Här finns det en grupp som inte får komma till tals, deras röst hörs inte i ljudet från de allt större andra aktörerna i frågan. Gruppen som jag pratar om är lärarutbildarna, de som står för implementeringen i verkligheten. Det är de som kommer att göra jobbet, det är de som kommer fria eller fälla de nya studenterna som söker till lärarprogrammet.

Syfte

Mitt syfte är att synliggöra lärarutbildarnas röster eftersom det är dessa som direkt berörs. Deras ansvar erbjuder en annan syn på lämplighetsprovet än vad politiker och lärarfacken ger. Den synen kan erbjuda nya perspektiv på hur lämplighetsprovet kan utformas till det bättre.

Problemformulering

Vad kan policyförändringarna i det svenska antagningssystemet till lärarprogrammet ha för effekt för framtidens skola?

Forskningsfrågor

Hur ser lärarutbildarna på lämplighetsprov till lärarutbildningen?

Hur ser de på sina egna möjligheter att påverka implementeringen av lämplighetsprov i lärarutbildningen?

Hur tror lärarutbildare att denna policyförändring påverkar blivande lärare och deras vilja att bli lärare?

Avgränsning

Avgränsningen jag gör är att jag håller mig till lärarutbildarna på Göteborgs universitet. Jag har valt ut fem lärarutbildare med hjälp av snöbollseffekten, som ska ingå i min uppsats.

Teori

Street-level bureaucrats

Detta begrepp berör den offentliga tjänstemannen, ”street-level bureaucrats”, ”gatubyråkrater” på svenska. Det är dessa som bestämmer och implementerar utefter vad politikerna bestämmer, men har en egen påverkan på samhället. Ett exempel är att det är just läraren som bestämmer i klassrummet och inte politikerna. Det är läraren som sätter betyg, stänger av elever och fattar mer eller mindre beslut om vem som går att lära²². Lärarna sedda som gatubyråkrater går inte runt med en bunt papper som de ska följa. De har stöd från skolverket att göra detta själva, att ta beslut som går i linje med deras yrkesprofessionalitet. Lipsky pratar ofta om huruvida en policy kommer lyckas, utifrån gatubyråkraternas perspektiv.²³ Policyns förändringar har olika påverkan på gatubyråkraten, de erfarenheter som de bär med sig in i denna förändring berör dess arbetsplats. Hur byråkraten kommer att jobba med att hantera osäkerhet i policyn kring t.ex. arbetsbelastningen och dennes erfarenheter av sin arbetsplats samt hur osäkerhet i policyn påverkar det dagliga arbetet. Detta kommer i slutändan påverka effekten av själva implementeringen av den nya policyn.²⁴ Gatubyråkraten måste fråga sig själv hur hen ska agera och vem hen ska agera som, medborgare i det svenska samhället eller agenten i rollen som gatubyråkrat, i detta fall lärarutbildare.²⁵ Lipsky pratar om rollen som dessa gatubyråkrater har, som de som står i främsta ledet i vår välfärdsapparat och är gatekeepers till välfärdens resurser och har makten att allokera resurserna till rätt plats.²⁶ Här kringgår de reglerna för att hantera arbetsbelastningen och i det långa loppet underminerar de policyns intentioner. Gatubyråkraten kommer att hävda att de gjorde rätt bedömning kring t.ex. resursfördelning i fördelaktig linje med deras, i vårt fall blivande lärarstudenten.²⁷ Rowe förespråkar att då sätta studenten i centrum, då implementeringen är till för att finna dem och sätta dem i relation till den kontext som studenterna först kommer in i, dvs. lärarutbildningen, och till den kontext i vilken de senare ska komma ut, det vill säga skolan.²⁸ Filosofin är ju att alla ska bli en yrkeskunnig lärare som tar ansvar i den skolform där eleven är. Vi vill att våra lärare ska kunna fånga potentialen hos den enskilda eleven men även kunna vara flexibla med de svårigheter som kan komma upp. Vi vill ha lärare som kan jobba med eleven i stora grupper men som även kan lägga fokus på den enskilda elevens individuella lärande.²⁹ Detta kan

²²Lipsky, M. (2010) s. 13

²³Rowe, Mike. (2012) s. 11

²⁴Rowe, Mike. (2012) s. 11

²⁵Rowe, Mike. (2012) s. 12

²⁶Rowe, Mike. (2012) s. 12

²⁷Rowe, M. (2012) s. 14

²⁸Rowe, M. (2012) s. 15-16

²⁹Lipsky, M. (2010) s. 16

handla om relationen mellan individen och staten, och hur denna relation påverkas av nya lagar och direktiv då det oftast handlar om att kompromissa mellan målet och den som arbetar med det på en gräsrotsnivå. Vi har flertalet duktiga lärarutbildare som säkert klarar av att göra detta, men långt ifrån alla. Det som de offentliga tjänstemännen måste hitta, är ett sätt att rationalisera dessa önsknings, och då måste förväntningarna kopplas till personalens kunnande.³⁰

Implementeringsmodeller?

Implementeringsforskningen kommer ursprungligen från USA. Den tog sin början i de olika federala program som lanserades i ”kriget mot fattigdomen”. Man ville, efter programmet lanserats, se om det blev några effekter och vilka dessa var. I detta arbete föddes implementeringsforskningen fram.³¹ Det finns olika implementeringsmodeller att utgå ifrån och olika perspektiv. Man kan utgå från två olika perspektiv: top-down eller bottom-up. Perspektiven skiljer sig i hur och ur vems perspektiv man ser på frågan, och de hjälper oss att förstå olika tillvägagångssätt i en implementering. I mitt fall gäller det implementering av lämplighetsprov till lärarutbildningen, ur lärarutbildarnas synvinkel. Genom att jag tillämpar Lipskys resonemang använder jag mig av ett bottom-up perspektiv. Då det gäller om en implementering kan säkerställas genom att välja rätt metoder, så att en implementering blir varaktig och går så smärtfritt som möjligt. Ju högre kunskap hos dem som genomför den, desto mindre smärtsam blir implementeringen och dess förändringsarbete.

Implementeringsmodellen ger oss, med hjälp av olika faktorer, en indikation på huruvida implementeringen går att genomföra eller ej. Modellen består av fälten ***policyutformning, organisering och legitimitet***, som berörs av implementeringen i olika faser. Uppfylls dessa kommer en implementering av policyförändringen att kunna genomföras.³² En implementering av ett lämplighetsprov står inför två utmaningar: a) konstruktion av själva provet, den kommande nya ***policyutformningen***, samt b) genomförande av implementeringen och dess ***organisering***.

Även om grundtanken i sig är enkel och välgenomtänkt kan en policyförändring misslyckas. Detsamma gäller den organisation som ska genomföra den; är denna olämplig så misslyckas implementeringen även där.³³ För att förstå statens vilja till den kommande implementeringen måste vi ta med oss förmågan att förstå dess rationella beslutsfattande och förutsättningar för en implementering.³⁴

³⁰Lipsky, M. (2010) s. 87

³¹Rothstein, B. (2006) s. 72–73

³²Rothstein, B. (2006) Kap 4

³³Rothstein, B. (2006) s. 86

³⁴Rothstein, B. (2006) s. 87

I teorin om implementering finner vi även ett tredje viktigt begrepp, ”**politikslegitimitet**”. Detta innefattar t.ex. om implementeringsprocessen har lågt förtroende hos gruppen som den riktar sig mot, i detta fall lärarutbildare. Saknas förtroende hos denna grupp kommer delegeringsprocessen att betvivlas och beslutet i sig förlorar legitimitet. Detta kommer även att hända om implementering faller, då effekten kommer att synas för lärarutbildarna. Detta är enkelt, finns det ej stöd för implementeringen hos dem som påverkas kommer lärarutbildarna att motarbeta den.³⁵ Vid implementeringsprocesser används tre huvudkategorier – *policyutformning, organisering och legitimitet* – för analys av substantiella och processuella kriterier som helst ska uppfyllas för att implementeringen ska bli bra. I den kommande modellbeskrivningen kommer jag att förklara hur man kan se om en implementering är möjlig och finna kraven för dess framgång, en så kallad kravprofil. Här är processen att finna beslutskedjor på olika nivåer i det politiska systemet och se hur de arbetar tillsammans för att identifiera hur implementeringen går i olika delar av kedjan. Substans är det centrala målet, i vårt fall lämplighetsprovet, och hur ser detta ut? Innehållet handlar om vad det är som ska implementeras. Organisationen inkluderar inblandade aktörer samt dem som är med i genomförandeprocessen. Legitimitet är där målet i sig, substansen får legitimitet för ett införande och i processen finner vi om den kommer att få legitimitet från brukarna, i vårt fall lärarutbildarna och kommande studenter (Figur 1). Alla dessa delar är viktigt för att en implementering ska lyckas. Om vi har svårt att fylla i en del av denna modell kommer således implementeringen att få problem.

	Substans	Process
Innehåll		
Organisation		
Legitimitet		

Figur 1. Modell för analys av huvudkategorier för implementering av offentlig politik³⁶

Implementering av ett politiskt beslut som berör välfärden, i detta fall skolan, kan skapa ett legitimerings problem. Detta utifrån att gatubyråkrater kan komma att känna sig utanför beslutsfattandet och inte ge stöd i frågan och därmed kan komma att motarbeta beslutet. Detta medför att den politiska styrningen tappar legitimitet för sitt handlande i den specifika frågan.

³⁵Rothstein, B. (2006) s. 87

³⁶Rothstein, B. (2006) s. 88

Detta problem grundar sig på det stora avstånd som finns mellan de som fattar beslutet (riksdagen) och i detta fallet universitetsinstitutionerna där implementeringen ska genomföras.³⁷ Här vill jag, med hjälp av forskningen, ge gatubyråkraterna en röst med hjälp av bottom-up-perspektivet i den specifika implementeringsfråga som berör lämplighetsprov i lärarutbildningen. I en ”korporativa modell”, där fackliga representanter får vara med i skapandet och genomförandet av en implementering, skapas en legitimitet i genomförandeprocessen.³⁸ Sett till denna modell finns det en spänning i genomförandet av lämplighetsprov för lärare. De blivande lärarkandidaternas fackförbund, Lärarförbundet, samt Lärarnas Riksförbund och Friskolornas riksförbund stödjer en sådan implementering medan lärarutbildarnas fackförbund, SULF, är emot. Är då den korporativa modellen att föredra i ett införande för att få en legitimitet i implementeringsfasen? Det kan ses som att lärarutbildarna används för att få igenom politikerns egna idéer, detta igenom rollen som offentliga tjänstemän som lärarutbildarna är. På detta sätt kan de ge en annan bild och vinkling i frågan till medborgaren när implementeringsprocessen genomförs.³⁹

Metod

Jag kommer att använda mig av en kvalitativ metod och genomföra djupintervjuer med lärarutbildare som kan komma vara delaktiga om ett lämplighetsprov införs. Jag vill ta reda på hur lärarutbildarna ser på lämplighetsprov och vad de tror om sin egen påverkan på implementeringen av lämplighetsprov i lärarutbildningen. Jag vill fånga deras röst då de kommer att vara en central aktör i denna implementering. Lärarutbildningen i Göteborg valdes eftersom jag själv har studerat vid institutionen och har haft kontakt med olika lärare, och därigenom kunde jag lättare få tillgång till intervjupersoner. Lärarutbildningen i Göteborg är även en av landets största och det är den utbildningsplatsen som äger flest examenstillstånd i olika ämnen. Således kan det komma bli utmanande att implementera ett lämplighetsprov på en så stor institution utan att olika åsikter kommer att få en påverkan. Jag vill med min forskning och metod kunna synliggöra hur lärarutbildarna ser på frågan. Resultatet av min undersökning kommer dock ej vara generaliserbart, då jag skulle behöva en allt större grupp och längre tid att ha intervjuer på samt fler lärosäten för att dra generella slutsatser. Mitt resultat är enbart en indikation på rådande ställningstagande bland

³⁷Rothstein, B, (2010) s. 10

³⁸Rothstein, B, (2010) s. 19

³⁹Rothstein, B, (2010) s. 70

lärarutbildare. Jag kommer använda mig av så brett urval som möjligt i att hitta olika lärare på institutionen med avseende på bakgrund, ålder, år i yrket och kön.

Urval och empiri

För att finna de som skulle bli intervjuade tog jag med hjälp av snöbollsmetoden fram olika personer med olika bakgrund. Alla var helt vanliga lärarutbildare men med olika bakgrunder inom yrket. Detta såg jag som bra för att återge en så jämn bild av lärarutbildare som möjligt för att kunna knyta an till detta i min analys. Den enda premissen jag hade var att de jag skulle intervjuade hade en lärarutbildning i grunden och arbetat i minst 8 år. Studien riktar sig till berörda aktörer, de som idag är lärarutbildare och hur de ställer sig till den reform som kan komma att påverka yrket i stort. Att tillfråga dessa lärarutbildare ser jag som viktigt, då de kan ge relevanta svar eftersom de eventuellt har olika kunskaper och teoribildningar utifrån sina egna resor från student till lärarutbildare, och nu utbildare för framtidens lärare. I mitt val av avgränsning blir det svårt att i urvalet finna olikheter, och därmed blir det svårt att generalisera eftersom de generella svaren endast är undersökningens resultat endast är baserade på vad lärarutbildarna på Göteborgs universitet tycker. Det empiriska materialet samlades in via intervjuer och spelades in vid Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet. Här har jag försökt att arbeta ut goda analysinstrument som jag kunde använda för att ge materialet en rättvis analys. Jag såg möjligheter att få en god överblick att se mönster i mitt material. I materialet försökte jag fånga det jag har sagt att jag ska försöka fånga upp.

Generaliserbarhet

Jag ville med uppsatsen få till ett omfång att kunna dra en slutsats ifrån, för att se resultat och kunna säga att de är en normbildande för min forskningsfråga som går att överföra på den rådande samhällsdebatten.⁴⁰ Men även att frågorna är ställda på ett sådant sätt att de är objektiva och så att resultatet är säkert.⁴¹ Med detta ville jag finna en generaliserbarhet med stöd av resultaten.⁴² För att kunna uppnå en större generaliserbarhet i min analys, behöver jag ett ännu större omfång. Jag kan genom min studie endast se och analysera lärarutbildarnas åsikter, och endast dessa. Det är bland lärarutbildarna jag kan generalisera mitt resultat. Men jag ser att detta även kan ligga till grund för en diskussion i hur de ser på frågan och vad implementeringen kan ha för effekt för dem. Jag vill även att analysen och generaliserbarheten kan komma vara till god grund för kommande forskning inom samma fält. Jag ser detta som att jag hjälper till att bana väg med mitt bidrag till forskningen i denna fråga.

⁴⁰ Widerberg (2002) s. 21

⁴¹ Widerberg (2002) s. 24

⁴² Widerberg (2002) s. 41

Validitet

Operationalisering innebär att jag går från teori till empiri, dvs. mina intervjuer. I intervjuerna har jag försökt att hitta mätbara indikatorer som jag använder mig av i min intervjuguide. Detta försöker jag översätta till teori i min analys, så att det kan tillföras ny kunskap på området. Detta kan ske genom att underbygga den nya operationaliseringen med goda argument.⁴³ För att ge validitet till studien måste jag översätta teoretiska begrepp till operationella indikatorer.⁴⁴ Om jag lyckas i operationaliseringen styrker jag studiens validitet genom att minska avståndet mellan teori och empiri⁴⁵. Validiteten blir således det jag vill observera och analysera utifrån lärarutbildarens syn i frågan om lämplighetsprovs införande i lärarutbildningen. När jag använder mig av samtalsintervjuer, som insamlandet för data som ska analyseras ser jag att det är viktigt att jag har en god begreppsvaliditet och reliabilitet för att få en god validitet.⁴⁶ Därför har jag valt befintliga teorier som analysinstrument. Ligger det brist i intervjufrågorna och dess begrepp så finns det risker att operationaliseringen misslyckas. Jag lägger stort fokus på att med hög omsorg välja och formulera frågorna för min intervju, då detta är kritiskt för hela undersökningens validitet. Det är svårt att inte vara för specifikt i frågorna och inte heller allt för allmän i sin frågeställning. Det var lätt att falla in på frågor som direkt gynnade mina egna mål med uppsatsen. Att hålla fokus och hålla objektivitet var bland det svåraste när jag gjorde intervjuerna, anser jag. Ambitionen i analysarbetet var att uppnå teoretisk mättnad. Den teoretiska mättnaden i materialet kommer när jag har mjölkat ut det sista och sammanfattat materialet på ett för studien meningsfullt sätt.⁴⁷

Intervjuer

Följande är en redovisning av resultaten från kvalitativa djupintervjuer. Svaren är anonymiserade för att de jag intervjuar ska kunna känna sig så fria som möjligt med att uttrycka sina åsikter.

Läroverksamheterna kommer att få kodnamn L1–L5.⁴⁸

Lite kort om deras bakgrund. L1 är kvinna 60+ som har mer än 40 år i yrket. L2 är en man 50+ som har 25 år i yrket. L3 är en man 30+ och har minst antal år i yrket, 8 år. L4 man 50+ med 30 år i yrket. L5 är en kvinna 50+ och har mer än 35 år i yrket.

Kan införandet av lämplighetsprov öka läraryrkets status?

⁴³ Esaiasson et al. (2012) s. 55

⁴⁴ Esaiasson et al. (2012) s. 58

⁴⁵ Esaiasson et al. (2012) s. 59

⁴⁶ Esaiasson et al. (2012) s. 63

⁴⁷ Esaiasson et al. (2012) s. 275

⁴⁸ L1 23/4-14, L2 23/4-14, L3 30/4-14, L4 5/5-14, L5 7/5-14.

Några av lärarutbildarna tror att det till viss del kan ha en påverkan. Det beror på hur det införs och dels vad den faktiska effekten blir. Sett till andra implementeringar, som t.ex. den samtida reformen om lärarlegitimationen, ser några av lärarutbildarna att effekten kommer bli liknande, alltså ha en låg effekt på läraryrket i sin helhet. De tror dock att fler skulle söka och att söktrycket skulle öka.

”Fler skulle vilja testa sig p.g.a. att man kan få mäta sig om man skulle vara lämplig, idén om att söka sig mot utbildningen på grund av detta skulle vara en morot för vissa.”

Andra menar att statusen kan sjunka med den kommande implementeringen då det inte är den yttersta faktorn som har den önskvärda effekten utan det finnas andra.

”Statusen kan förändras med ett införande av lämplighetsprov men kan få en motsatt effekt då det inte följer rationaliteten utan andra faktorer. Yrkets status måste höjas inifrån, på ett annat sätt.”

Hur statusen ska ändras inifrån är svårt för respondenterna att besvara då det är de yttre faktorerna som spelar en större roll för dess utveckling. Dock påpekar de att detta måste ske inifrån, från lärarna själva, men att de faktorerna som har effekt äger de inte själva. Det måste ges mer tillit till lärarna idag. Lärarutbildarna lyfter fram argumentet för att utbildningen i sig kommer att bli allt mindre viktigt och att det finns risker i att förkunskaper och personlig prägel värderas högre än själva utbildningen ger. Statusen kan höjas genom att ett lämplighetsprovs införs. Detta är de tre stora aktörernas tankar kring varför de vill införa det, att öka statusen på yrket. Statusen kan även höjas i att sökförfarandet till lärarutbildningen försvåras inom den kommande implementeringen. Detta kan bli en morot hos många och det kan spurras av att det är svårare att komma in. Tanken blir då att nya och duktiga blivande lärarstudenter spurras till att söka tack vare detta.

”Att lyfta och ge studenter förmågan att samspela mellan studenten och elevgrupper har mer väsentlig prägel på hur bra en student är än personlighet och val av ämne.”

Lärarutbildarna ger uttryck för en tro på yrkets arbetsuppgifter och menar att innehåll är viktigt för yrkets status men även för att lärarna återigen ska kunna göra ett gott arbete. Att få styra över sin egen tid stärker tron över vad du arbetar med och lärarnas profession, detta ger styrka inom

lärarkåren och en yrkesstolthet.

”Återinför tron på att läraren kan sitt yrke, och inför åter att läraren bestämmer över sin egna tid.”

Här skulle vi finna stöd ifrån Lipskys teorier om att få gatubyråkraten till att bli en mer aktiv deltagare över sin egen roll. Gatubyråkraten har rollen som implementerar av den kommande policyförändringen som kommer ovanifrån, i att återinföra tron att dem som söker till att bli lärare är de bästa är lämpliga för uppdraget till att bli läraren. Att därigenom höja statusen på läraryrket är i helt i linje med Lipsky. Lärarutbildarna hade även svårt att säga vad status i yrket är. De såg det som något svårt att sätta fingret direkt på, då det till stor del är beroende av många olika frågor, exempelvis vem är det som sätter statusen på lärarna?, är det de själva eller eleverna och dess föräldrar?, är det lönen?, ”antal år man måste läst?. Eller är det samhällets syn och medansvar över något som alla har gått igenom, och därmed en allmän syn av vad status är i yrket och vad det kommer ifrån? Sammanfattningsvis ställde många av lärarutbildarna sig frågan om vad status i yrket egentligen är.

”Vad är status i yrket?... jag möter ju så otroligt många kloka lärare och som har hög status ...”

Lärarutbildarna lyfter många olika dimensioner i statusfrågan och dess påverkan på utbildningen. Många av dessa visar att det finns andra mekanismer som styr statusfrågan än just bara ett enskilt prov. Lärarutbildarna visar att en bild av status ges genom något annat än att bara klara av ett prov. Det handlar om att få gatubyråkraterna till att tro på sin roll som Lipsky vill få fram. Detta i relation till att få nya lärarstudenter att tro på sin roll som nya lärare och att samhället ger högre status till lärarens roll som gatubyråkrat. Denna fråga är så klart viktig hos de tre stora aktörerna som stödjer den kommande policyförändringen och införandet av lämplighetsprovet.

Kan införandet av lämplighetsprov ha effekt på lärarutbildningen?

Lärarutbildarna säger att det kommer att ha effekt på antagningsfasen, där den kan fungera som en sållningsmekanism. Men den kan även fungera som en mekanism som kan ta in andra studenter som annars ej kommit in på grund av låga akademiska betyg. Detta är något som ofta debatteras med viss skepsis i media men som i realiteten inte behöver vara en särskilt dålig sak.

Lärarutbildarna säger att betygen i sig inte har någon betydelse för hur god lärare du kan bli, det är andra mekanismer som styr det.

”Då urvalet förändras så kan det ha effekt på hur lämplig som lärare man är och inte vilka akademiska kunskaper man har innan. Då blir spridningen större på utbildningen och det kommer ha effekt på utbildningen i sin helhet.”

Här menar lärarutbildaren att effekten blir god av att vi förbiser akademiska kunskaper som studenten hade innan och anta studenter på andra mer lämpliga meriter. Likt dess som går hand i hand med tanken i lämplighetsprovets utformning. Detta skulle få effekt på utbildningen i sin helhet och lärandet skulle vara i fokus istället för de akademiska betygen. Samtliga intervjudeltagare ser relationerna i undervisningen som en god byggsten och således bör sociala förmågor vara en god grund i antagning, dock ska det flaggas för att alla kan ha en dålig dag och riskerar då att bli orättvist bedömda. Här kan vi se en mänsklig faktor som kan ha förödande konsekvenser för den sökande, då alla har dåliga dagar och det återspeglar såklart en personlighet, berättar lärarutbildarna.

”All undervisning handlar ju om relationer och kan jag börja bygga relationer innan vi ens startar, så är det en stor fördel. Vi kanske börjat samtala om vad undervisning egentligen är och... Kanonbra.”

Att få möta studenterna tidigare än efter det att de antagits kan hjälpa lärarutbildarna att bygga goda relationer till sina nya elever. Gatubyråkraterna, lärarutbildarna, anser att det är viktigt att bygga goda elevgrupper, men även att tidigt i utbildningen kunna avråda studenter som ej anses som lämpliga. En farhåga som kom upp är att det kan bli något mer att skylla på om implementeringen går dåligt. Om den kommande implementeringen går bra kommer det att användas som en fingervisning om att den valda politiska makten hade rätt respektive fel när beslutet togs. Detta går ej att avgöra förrän det görs mätningar, till exempel Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) eller Programme for International Student Assessment (PISA). Men det kommer att ta lång tid innan en effekt kan mätas; det kommer ta år innan större delar av lärarna gått igenom utbildningen med lämplighetsprov som sållningsmekanism. Vi måste utgå från att implementeringen kommer att fortlöpa och utvecklas, om inte kan den politiska legitimeringen av förändringen undermineras och syndabockar utses för att ta smällen.

”...här kan dom hitta en enskild syndabock om reformen inte implementeras på en god plan.”

Här visar lärarutbildarna en annan bild än vad som var tänkt från början. De visar en bild där studenten står i fokus utifrån hans sociala kapital. Här vill lärarutbildarna se tidiga vilka studenterna är och själva forma dem till goda lärare efter sina egna premisser. Lärarna påpekar även att det kommer ta lång tid att mäta hur skolans utveckling och elevernas kunskapsnivå påverkas av det nya antagningsförfarandet. De visar även att implementeringens effekter kommer ta lång tid innan de går att mäta fullt ut.

Kan införandet av lämplighetsprov påverka söktrycket?

Som tidigare nämnts kan själva provningsmomentet påverka söktrycket, säger lärarutbildarna. Detta säger de i relation till att fler skulle vilja se vad de själva klarar av, och testa sin egen lämplighet. Lärarutbildarna lyfter fram att detta ej kommer att ha effekt på vilka som faktisk vill gå vidare efter antagningen och bli lärare, då de bara kan bli ett test för många för att se om de kan bli antagna eller ej.

”Fler skulle vilja söka för att det skulle se det som roligt att testa sig, men färre skulle vilja bli lärare.”

Detta resonemang går ej ihop med den grundläggande tanken för införandet av provet. Att höja kraven för en antagning, vilket är tanken med testen, går emot hur man lättare skulle kunna ge folk en chans till att studera till att bli lärare.

”Logiken bakom ett högre söktryck efter ett införande av ett lämplighetsprov har jag svårt att förstå. Dock skulle söktrycket kunna öka om de kunde styra vilka som sökte utbildningen.”

”Att lärarutbildningen sökte upp personer som utbildningen behövde som skolan är behov av för att öka den etniska mångfalden i lärarkåren är ett bättre alternativ...”

Här dyker alltså ett annat alternativ till ansökningar upp från de som är lärarutbildare. Detta är en bottom-up-syn och är något helt annat än det som kommer från top-down. Här skulle Lipsky stödja lärarutbildarnas svar och höja deras röster för de gatubyråkrater de är. Detta är något som skulle vara intressant att följa upp och göra en enskild analys av, då även denna idé kan ha den önskvärda effekten av policyförändringen som lämplighetsprovet avser, och vad politiker flaggar för i sitt stöd för försöksverksamheten. I att hämta de lärarkategorier som yrket är i behov av och på så vis få till en dimensionering som skolan behöver för att fylla upp det stora behov av nya lärare i olika ämneskategorier.

Återigen visar lärarutbildarna på att ha reflekterat över frågan och vänder den på ett sätt som synliggör andra vägar att gå med en kommande implementering av lämplighetsprov i antagningsfasen av utbildningen. Här visas nya sätt att locka och rekrytera blivande studenter till utbildningen, inte utefter att de behövs, utan ifrån en allmän syn på den sociala kategorisering den enskilda sökande tillhör. Här kan vi idag snarare hitta en reproduktion av den gamla skolan än den som ska spegla samhället idag. Lärarutbildarna lyfter här fram en ny vinkling på ett problem: mångfalden som dagens skola i stort saknar, då lärare från olika etnisk bakgrund och med olika personliga egenskaper är en bristvara.

Hur ser mottagandet av lämplighetsprov ut hos lärarutbildarna?

Lärarutbildarna ser själva att idén och implementeringen är en god lösning på dagens problematiska rekryteringsunderlag. De säger att många skulle tycka att det skulle vara roligt att genomföra lämplighetsproven då de tidigt skulle kunna skapa en relation och få dem till att bli den aktiva gatubyråkraten som Lipsky tänker sig. Att skapa detta tillsammans i relation med blivande studenter ser lärarutbildarna som viktigt. Dock uttrycker de en oro angående de administrativa uppgifter som följer eventuella implementeringar av lämplighetsprov, något som kan komma att debatteras. Likvärdighet i bedömningen och den allt större arbetsbördan är alltså en farhåga som lärarutbildarna tar upp i och med dess eventuella införande. Effekten kan bli att mer arbete läggs på lärarutbildarna, att undervisningstid kan tas från dem samt att resultatet blir att tid försvinner från deras arbete med studenterna – en effekt som ej ses som önskvärd då det borde vara tvärtom att mer tid bör läggas på undervisningen av studenter. I kontrast ska inte det viktiga arbetet med antagningsbedömning läggas på någon som ej har kompetens att avgöra lämplighet. Frågan kan ställas i relation till om lärarutbildare är lämpliga att göra detta själva. Ett förslag vore att göra det tillsammans med personalvetare, psykologer och beteendevetare tillsammans med erfarna lärarutbildare så att relationen byggs på en bra grund.

”Om införandet görs på en god grund tror jag att många skulle gilla idén”

”Lärarutbildarna tror jag kommer vara kritiska, utifrån frågor kring arbetsbörda, likvärdighet m.m. ...”

”Många tankar kring arbetsbörda. Men många tror jag kommer se det som något roligt att göra.”

”Utifrån allt jag vet, allt jag förstår om bedömning, så tycker jag att det är rätt väg att gå... och det forskningen säger.”

Läroutbildningarna ser här positivt på ett lämplighetsprovs införande ur ett bottom-up-perspektiv. De ser andra saker med en implementering av lämplighetsprovet. De ser flera positiva effekter som ett lämplighetsprov skulle kunna föra med sig. Men de tar även upp vad tidigare forskning säger, nämligen att arbetsbördan kan öka med konsekvenser som kan drabba eleverna i det långa loppet. Den administrativa bördan kan bli så hög att tiden för studenterna försummas för att betala kostnader som kan komma med lämplighetsprovets införande. Dock uppvisar läroutbildarna en nyfikenhet till ett nytt arbetsmoment i deras profession. De är positiva till förändringen eftersom de ser att forskningen ger stöd för en implementering men även att det ser fram emot att få möta studenterna tidigt. Dock flaggar de för att en implementering kan påverka deras arbetsbörda negativt och påpekar att studenterna blir negativt påverkade av detta. Här tar gatubyråkraten sig sin egen frihet och påverkar policyn utefter vad hen ser som viktigt och gångbart och applicerbart i sin arbetsroll. Detta kan komma vara helt emot vad som var tanken från top-down. Detta är något som skulle kunna avstyras om de får vara en del av implementeringen, alltså få vara en del i en korporativ metod.

Analys

Tankar om analysen

Efter en kartläggning av intervjuvaren med avseende på forskningsfrågorna tillämpar jag en kvalitativ analysmetod för att analysera materialet.⁴⁹ Målet med studien var att synliggöra tankestrukturerna hos läroutbildare när det gäller implementering av lämplighetsprov, och analysen kan bidra till samhällsdebatten i ämnet om lämplighetsprov till läroutbildningen.⁵⁰ Analysen av textmaterialet blev en tolkning av mig där jag försökt gå till grunden med vad jag begriper av texten och ställa det i förhållande till frågorna.⁵¹ Kriterier för slutsatser kom att ligga när frågan om status och implementering i forskningsfrågans karaktär, lämplighetsprov i läroutbildningen. I min analys tar jag hjälp av implementeringsteorimodellen för att kunna analysera implementering av offentlig politik. I min analys ska jag se om jag kan få svar om lämplighetsprovet går att implementera.

⁴⁹ Esaiasson et.al. (2012) s. 272

⁵⁰ Esaiasson et.al. (2012) s. 211

⁵¹ Esaiasson et.al. (2012) s. 221

Analysen

Jag ska med det teoretiska ramverket från tidigare forskning som jag har redovisat, analysera vad det är som kan synliggöras i lärarnas uttalanden och tankar och vad det i sig kan leda till.

Läroarbetsutbildarna har olika syn på forskningsfrågan samt dess inverkan på deras arbetssituation. Jag ser att det i första hand är dessa läroarbetsutbildare som berörs av implementeringen, då det är de som kommer att genomföra den och således ta ställning till huruvida kommande studenter är lämpliga eller ej. Forskningsfrågan är hur läroarbetsutbildarna ser på lämplighetsprov till läroarbetsutbildningen och deras möjligheter att påverka implementeringen av lämplighetsprov i läroarbetsutbildningen.

Läroarbetsutbildare upplever att införandet av lämplighetsprov kan öka läraryrkets status och att det kan ha effekt på läroarbetsutbildningen i stort. De upplever också att införandet kan påverka söktrycket. Analysen visar på att lämplighetsprov till läroarbetsutbildningen ej endast kommer få den effekt som politiker och facket önskar, det vill säga höja akademiska krav och sålla bort olämpliga blivande läroarbetsstudenter. Resultaten pekar på att politiken och praktiken ej är överens. Tidigare forskning säger att de akademiska betygskriterierna inte spelar någon roll för om du blir en duktig lärare eller ej.⁵²

Tänkarna att man kan lösa de demografiska problemen i lärarkåren med lämplighetsprovets införande är heller ingen bra idé enligt tidigare forskning.⁵³ Detta står i samförstånd med de farhågor som SULF uttrycker i sitt remissvar om en hållbar läroarbetsutbildning, den SOU som ledde fram till dagens läroarbetsutbildning.⁵⁴ Här ser vi då i modellen att innehållets substans och de utfall som politikerna önskar inte blir till. Läroarbetsutbildarna har en annan syn på frågan och därmed kommer deras process bli en annan än vad som var tänkt från början. Jag vill hävda att innehållsbiten av modellen saknar stöd i en implementering.

Min analys av läroarbetsutbildarnas tankar och SULF:s remissvar står varandra nära. Läroarbetsutbildarnas tankar som de beskriver i att fånga andra läroarbetsstudenter och vidga skolans syn på vad en bra lärare är tycks vara förenliga med Lipskys teorier om praktiskt byråkratarbete. Organisationen är inte överens med implementeringens grundtanke och dess process blir till något annat än vad som var tanken från börja, och kan komma att styras av gatubyråkratens – utövarens – händer.

Legitimitetens ifrågasättande stärker dock en implementering då det skulle bryta den rådande akademiska normen och synliggöra nya sociala konstellationer med nya studenter som bär på ett

⁵²Deborah A. Byrnes, Gary Kiger, Zipora Shechtman. (2003)

⁵³DeLuca Christopher. (2012)

⁵⁴Sveriges universitetslärarförbund (2009)

lägre kulturellt kapital. Men den legitima processen faller på att den är kontroversiell då den kan skicka fel signaler till blivande studenter och att den indirekt anser att utbildningen i sig inte har något värde. Det kan komma att påverka studentens val och syn på lämplighetsprovet och den utbildning som den kan komma att antas till. Det skulle vara märkligt om tre till fem års akademisk yrkesutbildning inte har någon effekt på lärarstudenters sociala relation till lärarprofessionen, om detta är något som man som lärarstudent bör ha med sig innan man kommer till utbildningen. Detta är en syn som kan ligga till grund för tvivel när det gäller införande av lämplighetsprov. Det uppstår alltså tvivel hos de som ska genomföra implementeringen av beslut om lämplighetsprov, och dess policyförändringar. Risken finns att reformen i sig blir verkningslös för att universitetslärarna ej anser att den är bra för läraryrket utifrån ett top-down-perspektiv. Lärarna axlar roller som gatubyråkrater och ser då en skola som ligger efter i att ge alla en god möjlighet till en högre utbildning. Skolstrukturer har fått lida av att inte fånga in alla olika sociala kategorier och således missas viktiga bitar i att kunna fånga in eleven. Att ta in studenter på andra grunder än de akademiska skulle vara nyttigt för den akademiska världen, som är lärarens fundamentala plats i sin utveckling till att bli en god lärare.⁵⁵

Sett ur teorin om Street-level Bureaucracy kan fenomenen förstås genom en teori som belyser vad som händer med de politiska beslut som ligger till grund för pågående försöksverksamhet. Resultatredovisningen för frågan hur mottagandet av lämplighetsprov ser ut hos lärarutbildarna, kan vinna en allt större kraft vid ett implementeringsarbete och dess utförande. Att lyfta gatubyråkraternas tankar i ämnet av implementering skulle kunna ge den bästa möjliga starten till en god implementering.⁵⁶

Lärarutbildarna säger att det troligtvis är de som kommer att göra intervjuerna, de som kommer avgöra vem som är lämplig eller olämplig, samt ansvara för att skolan ökar sin etniska mångfald och heterogenitet. Då de tycker sig sitta inne med förstahandsinformation i hur det går för kommande lärare så upplever de sig väl rustade för detta uppdrag. Om denna grupp får vara en aktiv del och vara gatubyråkraterna i en implementering, kan den få den önskvärda effekten som politikerna hoppas på, dock inte så som de hade tänkt från början. Lärarutbildarna kan se problemen på ett tidigt stadium och får således rätten att rätta till problem istället för en större institution skulle ta över ansvaret för att rätta till det hela och på så sätt förlänga processen. Lärarutbildarna ställer detta i relation till hur det ser ut just nu där flertalet lärargrupper påtalar en känsla av ministerstyre som går raka vägen ner till klassrummet och ej med den kompetens och professionalitet som skolan skulle behöva idag. Skolan behöver styrning, men detta ska ske på olika nivåer. Lärarutbildarna

⁵⁵Bourdieu, P & Passeron, J-C (2008) s. 168–212

⁵⁶Lipsky, M. (2010) Kap 4

synliggör ett mönster av att deras profession ej tas till vara på och ej hörs. Något som de här flaggar för som en fara i en kommande implementeringsprocess. Detta kan tolkas i implementeringsmodellen som att legitimiteten och processen ej kommer gå smidigt och att den kan motverkas av lärarutbildarna från insidan. Lärarutbildarna ser inte hur detta löser problemet med enkla medel. Detta kan ses som kortsiktiga lösningar på ett problem som inte mår bra av en snabb lösning. Skolpolitiken behöver lyssna mer till de goda idéerna som lärarutbildarna har i frågan, för att lyckas med en kommande implementering på bästa sätt. Enligt Dylan Wiliam finns det så mycket som vi förbiser om vi skulle göra något som att införa lämplighetsprov. Nämligen att den typen av implementering har en påverkan först om 30 år, vilket är samma tid det tar att byta ut hela lärarkåren. Implementering av lämplighetsprov skulle inte ha en snabb lösning och inte den lösningen som skolan behöver och vill ha inom en inte alltför avlägsen framtid.⁵⁷ Detta går att finna hos implementeringsforskningen, då dess införande inte får den önskvärda effekten som var tanken men att införandet kan få andra oönskade effekter.

En legitim effekt på processen är att lärarutbildarna tidigt får vara med i olika skeden under antagningsfasen, men detta var ej tanken från början. Det går inte längre att använda sig av den utsällningsmekanism som akademiska betyg en gång utgjorde. Betyg kommer fortfarande användas som en del, men då endast betyg inte längre visar om du kommer bli en bra lärare eller ej så kommer andra mekanismer in och styr antagningen till lärarutbildningen, tillsammans med betygen⁵⁸.

Resultat

Lärarutbildare upplever att införandet av lämplighetsprov kan öka läraryrkets status och att det kan ha effekt på lärarutbildningen i stort. De upplever också att införandet kan påverka söktrycket. Analysen visar att lämplighetsprov till lärarutbildningen ej endast kommer få den effekt som politiker och facket önskar, det vill säga höja akademiska krav och sälla bort olämpliga blivande lärarstudenter. Resultaten pekar på att politiken och praktiken ej är överens.

Slutsats

Denna studie bidrar med en liten tegelsten i ett stort murverk som bör och ska byggas för att synliggöra om den kommande reformen i sig är bra för den svenska skolan eller ej. Synen på kompetensen i dess införande måste ligga högt och vidden i detta införande bör föranledas av att besluten tas i samförstånd med vad lärarutbildarna har att säga om saken först. Undersökningen

⁵⁷Wiliam (2013) s. 37–39

⁵⁸Deborah A. Byrnes, Gary Kiger , Zipora Shechtman. (2003)

stödjer SULF:s remissvar i frågan om lämplighetsprov i lärarutbildningen. Intervjusvaren överensstämmer med SULF:s ståndpunkt, även om stickprovet i denna studie saknar signifikant validitet med avseende på dess storlek. Svaren som lärarutbildarna ger är intressanta då det ger ett nytt perspektiv och nya idéer på hur lämplighetsprovets effekt kan få en påverkan om de själva fick vara med och utforma lämplighetsprov och dess implementering, om stöd tas utifrån implementeringsteorins modell om att finna stöd i samtliga implementeringsfält. Detta, i kombination med Bourdieus resonemang om socialkapital i skolan, pekar på att implementeringen på sikt kan ge god effekt ute i skolan. De som står för processen, gatubyråkraterna lärarutbildarna, måste få vara en större aktiv del i en kommande implementering, och då inte enbart när implementeringen ska sjösättas utan som en del av hela processen. En korporativ metod är troligen att föredra. Synen på lärarstudenten som man har som central utgångspunkt för en implementering som Rowe synliggör. Detta sätt att lägga fokus på studenten i fokus kan en kommande implementering av lämplighetsprovet fungera utifrån att gatubyråkraterna även hörsammas i utformningen av kommande lämplighetstester, hos de tre universiteten där försöksverksamheten pågår just nu.

Diskussion

Det finns mycket jag hade gjort annorlunda i denna forskning nu när texten är färdig. Jag hade troligen lagt upp mina intervjuer på ett helt annat sätt än vad jag gjorde från början. Min analys visar att det finns tvivel till implementeringen av ett lämplighetsprov till lärarutbildningen. Lärarutbildarna ser att det kan vara bra för utbildningen men ej i den riktning som politikerna har tänkt från början, detta att enbart ta in studenter med hjälp av en rekryteringsprocess kring ett lämplighetsprov såg de som negativt. Det bör tillkomma andra sätt att rekrytera blivande lärare sett till brister i mångfald ute på skolorna. Tidigare forskning visar att implementeringen inte löser skolans strukturella problematik på kort sikt utan bara på lång sikt. Läraryrket behöver andra stödinsatser för att öka statusen i yrket och hantera problematiken med det låga antalet sökande till lärarutbildningen, som är tanken från det politiska hållet. Det är andra mekanismer som styr över detta och de löses inte med ett lämplighetsprov. Dock kan detta prov få andra positiva konsekvenser som att utbildningen kan få en bredare social och etnisk mångfald och således återspegla samhället i sig, då det inte endast är akademiska poäng som avgör om man blir en bra lärare. Detta är mitt bidrag till den svenska utbildningsforskningen men även till den svenska skolpolitiska debatten. Jag anser härmed att jag kommer ha en liten men kumulativ påverkan på forskningsområdet som jag har

berört.⁵⁹ Mottagandet av lämplighetsprov hos lärarutbildarna är på en nivå som skulle möjliggöra ett gott stöd för en sådan implementering. Dock inte med samma intentioner som politikerna tänkt från början, utan i att få in andra på utbildningen som annars inte hade kommit in eller att kunna möta studenterna tidigare och bygga upp de sociala konstellationerna som de kommer vara i under utbildningen på en bättre grund. Detta är något som måste få en större validitet om det ska vara helt generaliserbart på lärarutbildares uppfattning i frågan. Resultaten hade varit intressanta att testa i ett större stickprov av lärarutbildare.

Betydelse för lärarprofessionens utveckling

Även om denna studies slutsatser saknar signifikant validitet, på grund av storleken på intervjugruppen, tycker jag att den bidrar med tydliga indikationer på lärarutbildares åsikter i frågan. Studien kan ge upphov till betydande tankar hos verksamma inom lärarutbildningen samt hos de som tar politiska beslut. Resultaten bör testats i en större population för att få en säkrare validitet och för att förtydliga mönster och skapa ett bättre perspektiv i frågan. Studiens utformande i form av t.ex. intervjufrågor kan komma att få betydelse för kommande statistiska undersökningar på området, då frågorna redan har kanaliseras vilket kan hjälpa och möjliggöra för en annan student att ta vid för att finna svar med högre validitet, då denna studie varit ett pilotprojekt i sig. Att få ett mer validerat svar och större omfång i frågorna som berör lärarutbildarnas kommande arbetsituation är viktigt. Detta kan leda till kunskap om hur de olika universiteterna som är arbetsgivare för lärarutbildarna kan komma att se på arbetsbelastning som de flaggar för kan komma att ha en stor påverkan på deras och studenternas utbildning. Studentkårers och lärarstudenternas olika studerandefackliga organisationer åsikter bör få gehör med hjälp av en korporativ metod. Detta kring kommande frågor som t.ex. berör tid och tidsuttaget, för att inte studenterna ska förlora ytterligare tid med lärarna. En mer omfattande korporativ metod för en implementering bör synas utifrån och ovanstående aktörers röster ska kunna höras för att implementeringen ska kunna gå smidigt fram. Att lyfta fram idéer och tankar från lärarutbildare behövs för att skolan ska ta den bästa vägen till att få ordning på skolproblematiken i dagens Sverige, detta är något som jag tydligt ser i uppsatsen och som jag tycker är ytterst viktigt att lyfta fram. Lärarutbildarnas syn på frågan framhävs ej och man bortser från deras egen påverkan på en implementeringsprocess. Här ser vi tydlig indikation på att lärarprofessionen inte tas på allvar och inte hörsammas när det tas beslut som påverkar hela den kommande lärarkåren.

⁵⁹Esaiasson et al. (2012) s. 20–21

Litteraturlista

Ahlbäck Öberg, Shirin och Rothstein, Bo (2010). *Politik som organisation: förvaltningspolitikens grundproblem*, 4. uppl. Stockholm: SNS förlag.

Byrnes, Deborah A.; Kiger, Gary och Shechtman, Zipora (2003). Evaluating the use of group interviews to select students into teacher-education programs. *Journal of Teacher Education*. 54:2, sid. 163–172.

DeLuca, Christopher (2012). Selecting inclusive teacher candidates. *Teacher Education Quarterly*, 39:4, sid.7–29.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4 rev. uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
Götlind, Anna (2009). En hållbar lärarutbildning, remissvar av Anna Götlind, Förbundsordförande 2009-03-27. Hämtad 2014-05-12 från <http://www.sulf.se/Press-opinion/Remissvar/Remissvarsarkiv/Arkiv-2009/Remissvar-En-hallbar-lararutbildning/>

Franke, Sigbrit (2012). *Lämpliga lärare-antagningsprov till lärar- och förskollärarytbildningen*. Utbildningsdepartementet.

Fredriksson, Peter och Öckert, Björn (2006). *Är det bättre att börja skolan tidigare?* Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Hämtad 2014-05-12 från från <http://nationalekonomi.se/filer/pdf/36-2-pfbo.pdf>

Hall, Patrik och Löfgren, Karl (2006). *Politisk styrning i praktiken*. Malmö: Liber.

Linnéuniversitetet (2014). *Ansökan om deltagande i försöksverksamhet med lämplighetsbedömning inför tillträde till lärarutbildning Dnr: 597-2014*. Stockholm.

Lipsky, Michael (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Rothstein, Bo (2006). *Vad bör staten göra?: om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: SNS förlag.

Rowe, Mike (2012). Going back to the street: revisiting Lipsky's street-level bureaucracy. *Teaching Public Administration*, 30:1, sid. 10–18.

Utbildningsdepartementet (2013). *"Tio förändringar som ska rädda den svenska skolan"*. Hämtad 2014-05-12, från <http://www.regeringen.se/sb/d/17574/nocache/true/a/218662/dictionary/true>

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

William, Dylan (2013). *Att följa lärande: formativ bedömning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Intervju med lärarutbildarna

- L1. 23/4-14
- L2. 23/4-14
- L3. 30/4-14
- L4. 5/5-14
- L5. 7/5-14

Bilaga:1

1 Vad tänker du om lämplighetsprov till lärarutbildningen?

2 Hur skulle detta kunna införas?

3 Vad skulle man leta efter för egenskaper ?

4 Är det rimligt att testa sociala förmågor och motivation till yrket?

5 Varför tror du att ett lämplighetsprov innan man söker utbildningen är bra/dåligt?

6 Finns det några farhågor som du skulle vilja flagga för?

7 Skulle detta påverka statusen på läraryrkets?

8 Tror du fler vill bli lärare om lämplighetsprov införs?

- Vilka tror du kommer att söka lärarutbildningen?

- Samma som nu eller andra?

9 Hur standardiserar man så att det blir likvärdigt utan att det missar att mäta det viktiga?

10 Kommer lärarutbildningen påverkas av lämplighetsprovs införande?

11 Hur tror du att lämplighetsprov skulle tas emot av lärarkåren på universitet?

12 Vilka krav tycker du man kan ställa på blivande lärarstudenter då ?

13 Olika elever gynnas av olika typer av lärare, hur tar man höjd för det i en prövning?

14 Hur skulle utbildningen behöva förändras för att bli lämpligare?

15 Skulle du söka utbildningen om den hade haft lämplighetsprov